

TALOUSPOLIITTISIA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Tulevan nousukauden perusta hapertumassa?

Käynnissä on yhteiskunnallinen arvuittelukeskustelu noususuhdanteen käynnistymisen ennusmerkeistä ja ajan kohdasta. Monet arvelevat, kuten Labore, että vahvan kasvun käynnistyminen lykkääntyy valitettavasti – taas.

SYYTTÖMIÄ SYYTETTYJÄ

Tilastot kertovat, että kuluttajat ovat nyt lähes ennätyksellisen säästeliäitä. Tästä seuraa, että yksityinen kulu on painuksissa. Kun lisäksi julkista kulutusta jarrutellaan osana julkisen talouden sopeutustoimia, ei ole ihme, että varsinkin kotimarkkinoilla toimivien yritysten tuotantokapasiteettia on vajaakäytössä. Yrityksissä on sen laatuista investointihaluttomuutta, jonka elvyttäminen veroporkkanoilla on vaikeaa, ja loitsupuheilla mahdotonta.

Toisaalta teollisuuden vientitilaukset ovat olleet kasvussa jo jonkin aikaa, toki hyvin kuoppaisella polulla. Jos kehitys jatkuu samalla kehitysuralla, viennistä on ajan oloon tulossa helpotusta suhdanneahdinkoomme. Tähän tarvitaan riittävän hyvää kustannuskilpailukykyä sekä suotuisia kansainvälisiä suhdanteita. Asiat ovat siis vain osin omissa käsissämme.

Kuluttajia on tästä synkästä talouskierteestä turha syyttää. Taloustiede lähtee siitä, että kukin kuluttaja on oman taloustilanteensa paras asiantuntija. Turha häntä on siitä lähteä moittimaan, jos hän tuntee epävarmuutta ja tarvetta varautua tulevaisuuteen. Äskeiset veronkevennyksetkään eivät välttämättä auta, jos kohta on luvassa kotitaloutta kiristäviä sopeutustoimia ja työttömyyden uhkaa. Kuluttaja toimii tässä taloustieteen oppikirjan mukaan rationaalisesti.



Kuva: Emmi Nykänen.

Kovin hedelmällistä ei ole myöskään moittia yrityksiä siitä, jos ne investoimisen sijasta jakavat suuria osinkoja omistajilleen. Jos ei ole tiedossa sellaisia investointeja, jotka otaksuttavasti synnyttävät korkean arvonlisäyksen tuotantoa ja riittävän hyviä tuottoja, parasta on jakaa rahat omistajilleen. Jos markkinamekanismi toimii, noita rahoja kanavoituu sellaisten yritysten investointeihin, joilla on parempia ideoita investointien perustaksi. Tällä tavalla vältetään kansantalouden tehottoman pääoman kiros. Näin myös syntyy edellytyksiä pitkään kestäväälle vahvalle talouskasvulle.

TAANTUMAT MURENTAVAT PITKÄN KASVUN PERUSTUKSIA

Elintason kehityksen ja julkisen talouden tilanteen kannalta taantuma-ajankohdan päättymispäivämäärää tärkeämpi kysymys on, kuinka vahvana ja pitkänä tuleva kasvukausi jatkuu. Työttömyyden pitkittyessä on vaarana, että työttömän inhimillinen pääoma eli tuottavan työn edellytykset alkavat rapautua.

Pitkittyneet taantumat jarruttavat erityisen herkästi nuorten yritysten aineettomia investointeja. Tämä on huolestuttavaa, koska tuottavuuskuopasta nouseva kansantalous tarvitsee erityisen kipeästi taloutta uudistavia radikaaleja innovaatioita. Tutkimusten mukaan niitä syntyy erityisesti nuorissa yrityksissä, joissa on nuoria osajohdajia. Tällaisissa yrityksissä syntyy tuottavia ideoita, jotka investointien avulla materialisoituvat korkean arvonlisäyksen tuotannoksi. Näin luodaan uusia tuottavia työpaikkoja, minkä varaan rakentuu Suomen pitkän aikavälin talouskasvu.

HUOLESTUTTAVIA ENTEITÄ TYÖMARKKINOILLA

Laboren aikaisemmat analyysit kertovat, että korkeasti koulutetuilla on ollut paljon kysyntää Suomen työmarkkinoilla 2010-luvun jälkipuoliskolla. Näin on ollut erityisesti nuorissa yrityksissä korkean teknologian aloilla. Tästä kertovat myös analyysit korkeasti koulutettujen palkkakehityksestä. Tämä on lupailut hyvää kansantaloudellemme. Ne ovat olleet merkkejä siitä, että näissä yrityksissä on panostettu tulevien vuosien tuottavuuteen

– siis siihen, minkä varassa kansantalouden kasvukauden vahvuus ja pituus paljolti lepää.

Laboren uusimmat palkka-analyysit antavat kuitenkin huolestuttavia ennusmerkkejä tilanteen kääntymisestä (ks. myös [erillisteksti](#)). Näyttää siltä, että korkeasti koulutettujen kysyntä on viime aikoina heikentynyt selvästi muita voimakkaammin. Tämä ei lupaa hyvää. Mitä vähemmän yrityksissä panostetaan tulevien vuosien tuottavuutta luoviin osaajiin, sitä vähemmän yrityksillä on tuottavia laajennusinvestointi-ideoita tulevina vuosina. Ja sitä vähemmän on myös kysyntää muun muassa ammatillisille osaajille. Tämä on tietysti huono asia myös julkiselle taloudelle.

Synkkiä viestejä tulee myös työttömyystilastoista. Pitkäaikaistyöttömyys on päässyt nousemaan jo niin korkealle tasolle, että inhimillisen pääoman rapautumisen uhka on ilmeinen. Tämä on murheellista sekä työttömien hyvinvoinnin että kansantalouden kasvuedellytysten kannalta. Uhkana on, että tulevina vuosina monen yrityksen kasvu tyssää osaajapulaan odotettua nopeammin.

VALPPAUTTA JA KESKITTYMISKYKYÄ VASTUUNKANTAJILLE

Tulevan talouskasvun perustuksista kuuluu nyt siis huolestuttavaa rutinaa. Taluspolitiikan päättäjien kannattaa olla kuulolla. Tämä on heidän vastuullaan ja heitä voidaan mahdollisista virheistä jopa syyttää. Koska julkinen talous on tiukoilla, kannattaa keskittyä tulevan kasvun kaikkein kriittisimpiin kohtiin: taloutta uudistavien innovatiivisten nuorten yritysten toimintaedellytyksiin sekä nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyden ripeään lievittämiseen.

MIKA MALIRANTA
johtaja

